บทความปริทัศน์

ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด(Theory of Restricted Territorial Sovereignty) กับปัญหาข้ามพรมแดนสมัยใหม่ ในกรณีโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน

วทัญญู ใจบริสุทธิ์*

บทคัดย่อ

หลักการอธิปไตยแบบเวสต์ฟาเลีย (The Treaty of Westphalia)ได้ถูกท้าทายจากปัญหาข้ามพรมแดนและปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจุบันนับตั้งแต่การสิ้นสุดลงของยุคสงครามเย็น ปัญหาข้ามพรมแดนและปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ได้กลายมาเป็นปัญหาที่ได้ทวีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งแก่การเมืองโลก สำหรับกรณีของปัญหาลุ่มแม่น้ำโขงที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างจีนและกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็น พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งประชากรกว่า 80 ล้านคนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงต่างก็พึ่งพาแม่น้ำโขงในการดำเนินชีวิต แต่เมื่อโครงการพัฒนาขนาดใหญ่บนแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนกำลังก่อให้ผลกระทบอย่างร้ายแรงแก่ลุ่มแม่น้ำโขงทั้งระบบ ดังนั้น ตามแนวทางของหลักการอธิปไตยแบบเวสต์ฟาเลีย(The Treaty of Westphalia) และทฤษฎีอธิปไตยเหนือเขตแดน (Theory of Territorial Sovereignty) ซึ่งกำลังเป็นประเด็นถกเถียงในประชาคมระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาข้ามพรมแดนและปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน หากระเบียบโลกยังคงยึดติดกับหลักการอธิปไตยแบบเดิม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง อย่างเช่น กรณีปัญหาโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนก็คงจะเป็นไปไม่ได้

คำสำคัญ: ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด ปัญหาข้ามพรมแดนสมัยใหม่ โครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน

* เจ้าหน้าที่วิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ e-mail : watunyu1979@hotmail.com

The Theory of Restricted Territorial Sovereignty and Trans-boundary problems in case of China's Dams on Mekong River

Watunyu Jaiborisudhi

Abstract

The Treaty of Westphalia in giving recognition to these kinds of Sovereignty is no longer theoretically or empirically serviceable in the face of Globalization of trans-boundary and non-traditional security problems. Since the end of cold war period, trans-boundary and non-traditional security challenges have become the source of growing concern around the world.

In case of trans-boundary problems on the Mekong River, a critical shared resource between China and Southeast Asian countries, Myanmar, Laos, Thailand, Cambodia and Vietnam. Over 80 million people in Greater Mekong sub-region are depend on the river for their livelihoods, but recent large-scale resource development, especially in case of China's dams development, it serious impact within the Mekong river basin.

Therefore, the concept of Westphalia's Sovereignty and Theory of Territorial Sovereignty contributed to the contemporary debate on trans-boundary and non-traditional security problems. If the World Order still adhere to the traditional Sovereignty, the conflict resolution may unable to solving the trans-boundary and non-traditional security problems as a case of China's Dams on Mekong River.

Keywords: Theory of Restricted Territorial Sovereignty, Trans-boundary problems, China's Dams on Mekong River

1.บทนำ: ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดน (Theory of Territorial Sovereignty) กับ ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty)

หลังจากการสิ้นสุดลงของสงครามสามสิบปียุโรปได้มีสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย(Westphalia) ในปี ค.ศ. 1648 ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของรัฐที่ปฏิเสธอำนาจของศาสนจักร อันเป็นบ่อเกิดของอำนาจอธิปไตยโดยเด็ดขาด (Absolute Sovereignty) เหนือเขตแดน และทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดน (Theory of Territorial Sovereignty) ที่จะต้องไม่มีอำนาจใดเหนือกว่าบนอาณาแห่งอำนาจของรัฐ โดยทั้งนี้ในประเด็นความรับผิดชอบที่เกิดจากกระทำของรัฐหนึ่ง ได้ส่งผลกระทบข้ามแดนไปสู่การสร้างความเสียหายมายังอีกรัฐหนึ่ง รัฐที่ได้รับผลกระทบจะต้องแก้ไขเยียวยาความเสียหายเหล่านั้นเอง

อาจกล่าวได้ว่าหลักอธิปไตยเหนือดินแดนนั้นเป็นหลักปฏิบัติโดยที่รัฐไม่ต้องคำนึงผลของความเสียหายข้ามแดน (Trans-boundary) ที่กระทบต่อรัฐอีกรัฐหนึ่ง จากหลักดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงสภาพของปัญหาในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้เกิดปัญหาความมั่นคงที่มีลักษณะข้ามแดนอยู่หลากหลาย ซึ่งมิได้จำกัดแค่ความมั่นคงทางทหารเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาความมั่นคงมนุษย์ ปัญหายาเสพติดข้ามชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ ปัญหาโรคระบาด และปัญหาการก่อการร้าย[1] เป็นต้น โดยที่ปัญหาเหล่านี้ได้กลายมาเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non Traditional Security) ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะกระทำมิได้หากประชาคมโลกยังคงยึดกับหลักการแห่งอธิปไตยเหนือดินแดนอย่างเคร่งครัดอยู่

ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาบางประเภทจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกรัฐที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา และปัญหาบางประเภทนั้นเกิดจากความรับผิดชอบระหว่างรัฐต่อรัฐที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยบรรทัดฐาน (Norm) ที่มีมุมองด้านความมั่นคงของรัฐ ซึ่งความมั่นคงของรัฐหนึ่งอาจจะเป็นความไม่มั่นคงของอีกรัฐหนึ่งหรืออีกหลายๆรัฐ กอปรกับความเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกที่หันมายึดถือหลักเกณฑ์ หรือ หลักปฏิบัติร่วมกันของนานาประเทศเป็นพื้นฐานยิ่งกว่าหลักอธิปไตยเหนือดินแดนแบบเวสต์ฟาเลีย ที่ขาดหลักความรับผิดชอบต่อกันระหว่างรัฐอย่างเด็ดขาด

[1]David B. Dewitt, *"Introduction: The new Global Order and the Challenges of international Security"* in David Dewitt, David Haglund, and John Kirton, (editors), Building a New Global Order, (Oxford: Oxford University Press, 1993), p. 2

2. โครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนกับทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด

ลุ่มแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติ มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งหมดประมาณ 795,500 ตารางกิโลเมตร เกี่ยวพันกับ 6 ประเทศ ได้แก่ จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และ เวียดนาม ซึ่งแม่น้ำโขงจะมีชื่อที่เรียกต่างๆกันในแต่ละท้องถิ่น แม่น้ำโขงในเขตธิเบตจะเรียกว่า แม่น้ำต้าจู แม่น้ำโขงในเขตจีนเรียกว่าแม่น้ำล้านช้าง แม่น้ำโขงในเขตกัมพูชา เรียกว่า ตนเลธม และแม่น้ำโขงในเขตเวียดนามเรียกว่า แม่น้ำกิ๋วล่อง พื้นลุ่มน้ำโขงตอนบน (Upper Mekong Basin) ส่วนที่อยู่ในมณฑลยูนานประมาณ 186,000 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะเป็นหุบเขาสูงชัน มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ตั้งแต่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำถึงปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) ประมาณการจำนวนประชากรที่อาศัยในพื้นที่แม่น้ำโขงนั้นมีรวมกว่า 80 ล้านคนเฉพาะพื้นที่แม่น้ำโขงตอนล่างมีประชากรอาศัยอยู่รวมประมาณ 60 ล้านคน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของประชากรดังกล่าว ทำมาหากินโดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานจากภาคเกษตรกรรมโดยการพึ่งพาทรัพยากรนิเวศน้ำ (Aquatic resources) เป็นสำคัญ นับเฉพาะอาชีพการทำประมงมีถึงร้อยละ 66 ของประชากรลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ซึ่งเป็นทั้งแหล่งรายได้และการจ้างงานหลักของประชากรในเขตนี้ ลุ่มแม่น้ำโขงจึงนับเป็น 1 ใน 200 ระบบภูมินิเวศ ที่สำคัญของโลก[2]

ในช่วงทศวรรษ 1980 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ผลักดันนโยบายสี่ทันสมัย บทบาทของจีนเกิดขึ้นภายใต้นโยบายการมุ่งพัฒนาทางเศรษฐกิจตามกระแสของทุนนิยมโลก ส่งผลให้จีนต้องการพลังงานจำนวนมหาศาลในการสนับสนุนให้เศรษฐกิจแบบทุนสามารถขับเคลื่อนไปได้ กอปรกับความต้องการของจีนในการพัฒนามณฑลที่ห่างไกลในเขตตะวันตก ให้มีความทัดเทียมกับเมืองเศรษฐกิจแถบตะวันออก อาทิ เซี่ยงไฮ้ ต้าเหลียง ชิงเตา เป็นต้น หนึ่งในนโยบายเหล่านั้น คือ นโยบายการพัฒนาแม่น้ำล้านช้างหรือแม่น้ำโขงตอนบนให้เป็นเขตเศรษฐกิจล้านช้าง (Lanchang Economic Belt) อันประกอบไปด้วยโครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่บนแม่น้ำโขงเพื่อเป็นแหล่งพลังงานโครงการนิคมอุตสาหกรรม และโครงการปรับปรุงแม่น้ำโขงเพื่อการเดินเรือเชิงพาณิชย์จากซือเหมาลงไปยังหลวงพระบาง[3]

[2]กัมปนาท ภักดีกุล, *เขื่อน-ถนน : การพัฒนา และโลกาภิวัตน์* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์, 2549), หน้า 1-2

[3]เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, *คำให้การของคนท้ายน้ำ*(กรุงเทพฯ: วนิดา เพรส,2549), หน้า9

โครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงการสร้างเขื่อนขวางกั้นในลำน้ำโขงตอนบน ที่มีลักษณะทางกายภาพของโครงการเช่นนี้ ย่อมจะส่งผลกระทบต่อประเทศปลายแม่น้ำโขงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสภาพของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบแม่น้ำโขงทั้งระบบ ซึ่งฐานะของระบบแม่น้ำโขงนั้นมีสถานะความเป็นแม่น้ำนานาชาติ ดังนั้นหากประเทศที่ร่วมในระบบแม่น้ำโขงยังคงยึดติดกับทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดน (Theory of Territorial Sovereignty) หรือหลักอธิปไตยเหนือดินแดน ก็จะทำให้ไม่อาจจะร่วมกันแก้ไขปัญหาอันเกิดจากโครงการเขื่อนบนน้ำโขงของจีนได้ เพราะปัญหาที่มีลักษณะข้ามพรมแดนเช่นนี้จะต้องอาศัยหลักที่มีการเปิดกว้างและมีความรับผิดชอบมากกว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนที่มีลักษณะความรับผิดชอบที่จำกัดเฉพาะรัฐใดรัฐหนึ่ง และจำกัดความมั่นคงเฉพาะของแต่ละรัฐ

จากปัญหาของโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนนั้นจะต้องนำทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty) เข้ามาปรับใช้กับสถานการณ์ ด้วยทฤษฎีอธิปไตยเหนือเขตแดนอันจำกัด เป็นกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ว่า[4]

“ไม่มีรัฐใดที่ได้รับการยินยอมให้เปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติของดินแดนของตนให้เป็นผลเสียต่อสภาพตามธรรมชาติของดินแดนของรัฐเพื่อนบ้าน โดยเหตุนี้รัฐจึงไม่เพียงแต่ถูกห้ามในการผันน้ำหรือกั้นน้ำจากแม่น้ำที่ไหลจากดินแดนของตนไปยังดินแดนของรัฐอื่น แต่ยังต้องใช้น้ำโดยไม่ให้เกิดความเสียหายต่อรัฐเพื่อนบ้าน และป้องกันโดยการใช้น้ำอย่างถูกต้องตามสมควร”

ซึ่งอาจสรุปเป็นพื้นฐานของหลักของกฎหมายระหว่างประเทศได้ดังนี้คือ[5]

1.หลักห้ามก่อความเสียต่อรัฐอื่น

2.หลักการใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างสมเหตุสมผล

3.หลักความร่วมมือระหว่างรัฐริมฝั่ง

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดนั้นคือ การจำกัดอธิปไตยของประเทศต้นน้ำด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิของประเทศที่ใช้ระบบแม่น้ำร่วมกัน นอกจากนี้ทฤษฎีอันจำกัดอธิปไตยอันจำกัดนั้นยังเป็นหลักที่ส่งเสริมให้ประเทศร่วมลุ่มน้ำจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำร่วมกันทั้งระบบ กล่าวได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดนั้น หากนำหลัก

[4]Lauterpacht, *Oppenheim 's International law*, 8th ed(London: Longman,1955), 474-475

[5]Ibid,475

ดังกล่าวมาปรับใช้กับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบแม่น้ำโขง ก็จะสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่อยู่ร่วมระบบลุ่มน้ำ หรือ อาจจะก้าวไปถึงการสร้างสถาบันในเชิงระบอบ (Regime) ในลุ่มแม่น้ำโขงที่มีองค์ประกอบ คือ หลักการ (Principle) บรรทัดฐาน (Norm) กฎเกณฑ์ (Rules) และกระบวนการการตัดสินใจ (Decision Making Procedure) ซึ่งจะทำให้กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงเกิดระเบียบขึ้น ตลอดจนมีกลไกระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพในแก้ไขปัญหาต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดน (Theory of Territorial Sovereignty) นั้นมีข้อจำกัดต่อปัญหาข้ามพรมแดนสมัยใหม่ อย่างเช่น ปัญหาผลกระทบจากเขื่อนบนแม่น้ำโขง การปรับใช้ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty) กับสภาพปัญหาจากโครงการพัฒนาในแม่น้ำโขงตอนบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนที่ได้ก่อปัญหาที่ส่งผลผลกระทบถึงประเทศปลายน้ำ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของปัญหาของความมั่นคงและระเบียบโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหลักการและทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนที่สถาปนาความมั่นคงเพียงแต่ของประเทศต้นน้ำเท่านั้น ไม่สามารถตอบสนองกับปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่ไม่มีความชัดเจนว่า ปัญหาใด คือ ปัญหาภายในประเทศ และปัญหาใด คือ ปัญหาระหว่างประเทศ[6]

ในโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงซึ่งจีนได้วางแผนที่จะสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าบนแม่น้ำโขงช่วงกลางและล่างของแม่น้ำล้านช้างทั้งหมด 13-15แห่งได้แก่Manwan,Dachaoshan,Xiaowan, Jinghong,Nuozhadu,Ganlanba,Mengsong,Gongguoqiao,Gushui,Wulilong,Lidi,Huangdeng และMiaowei โดยเขื่อนเก็บกักน้ำแห่งแรกที่สร้างปิดกั้นลำน้ำโขงได้แก่ เขื่อนมั่นหวาน (Manwan) สร้างเสร็จในปี ค.ศ. 1996 เขื่อนที่สองได้แก่ ต้าเจ้าซัน(Dachaoshan) เริ่มสร้างในเดือนสิงหาคมปี ค.ศ. 1997 เสร็จสิ้นและเปิดใช้งานได้ในปี ค.ศ. 2003 และเขื่อนที่สามได้แก่เขื่อนเซี่ยวหวาน (Xiaowan) ราคา 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ กำลังการผลิตกระแสไฟฟ้า 4.2 ล้านกิโลวัตต์ ตามแผนนั้นจะเสร็จในปี ค.ศ. 2012[7]

หากพิจารณาไปถึงแผนการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในจีนกว่าสิบแห่ง ซึ่งแน่นอนว่าผลกระทบต่อประเทศปลายน้ำก็ย่อมที่จะได้รับผลที่มีความรุนแรงกว่าในปัจจุบันหลายเท่าตัว บนพื้นฐานที่จีนจะได้ประโยชน์จากโครงการเขื่อนแต่เพียงประเทศเดียว กอปรกับการที่โครงการเขื่อนใน

[6] Nye, J.S. Jr, *Understanding International Conflicts*, 6 th ed. (Longman, 2007), p. 273

[7] กัมปนาท ภักดีกุล,เรื่องเดิม,หน้า4

แม่น้ำโขงตอนบนนั้นมีลักษณะทางกายภาพที่ขวางลำน้ำโดยตรง ยังก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญอีกประการ ก็คือ จีนนั้นจะสามารถควบคุมระดับของแม่น้ำโขงทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้นการสร้างเขื่อนของจีนยังส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองฝั่งริมแม่น้ำโขง ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เพราะ การเปลี่ยนแปลงของกระแสทุนและอุดมการณ์แบบทุนที่หลั่งไหลมาพร้อมกับโครงการพัฒนาบนลุ่มแม่น้ำโขง และการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำ กล่าวได้ว่าความมั่นคงจากโครงการเขื่อนแม่น้ำโขงตอนบน คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของจีนแต่กลับเป็นความไม่มั่นคงอย่างที่สุดของนานาประเทศที่ใช้แม่น้ำโขงร่วมกัน กระแสการพัฒนาแบบทุนนั้นกลืนกินทรัพยากรธรรมชาติและกลืนกลายวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขง

จากแผนโครงการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ของจีนทั้งหมดที่ปัจจุบันสร้างเสร็จไปเพียงสองแห่ง และทั้งสองแห่งก็เป็นโครงการที่ไม่มีส่วนร่วมสาธารณะจากประเทศอื่นที่ร่วมอยู่ในระบบลุ่มแม่น้ำโขงด้วยกัน ตรงประเด็นนี้กล่าวได้ว่าจีนนั้นได้ยึดถือหลักอธิปไตยเหนือดินแดน เพื่อสร้างโครงการเขื่อนบนเขตแดนภายใต้อธิปไตยของจีนเอง แต่จากสถานะความเป็นแม่น้ำนานาชาติของแม่น้ำโขงที่ยึดติดกับโครงการเขื่อนของจีน และจากผลกระทบที่ที่ส่งผลข้ามพรมแดนไปสู่ประเทศปลายน้ำ สภาวะเช่นนี้ทำให้โครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนจึงเป็นปัญหาที่ยากจะสามารถเยียวยาได้ หากระเบียบโลกยังคงยึดโยงกับหลักการและทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันขาดหลักในการที่จีนจะต้องรับผิดชอบต่อประเทศผู้เสียหายที่ร่วมระบบลุ่มน้ำเดียวกันทั้งหมด

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันปัญหาข้ามพรมแดน เช่น ปัญหาผลกระทบจากโครงการเขื่อนในจีนนั้น มีแนวทางทฤษฎีที่จะเป็นไปตามหลักการและทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด ด้วยเหตุที่ว่าปัญหาในลักษณะดังกล่าวเป็นปัญหาที่ประเทศๆเดียวหรือรัฐๆ เดียวนั้นไม่สามารถจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ อันสอดคล้องกับการยอมรับของนานาประเทศต่อการสร้างความร่วมมือเพื่อการร่วมกันแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่สร้างผลกระทบในลักษณะข้ามพรมแดน ประกอบกับความเสียหายในรูปแบบที่เกิดขึ้นจากโครงการเขื่อนดังกล่าวก็สมควรจะต้องได้รับการรับผิดชอบจากผู้ก่อปัญหาขึ้นอย่างเป็นธรรม

สาเหตุสำคัญที่ประเทศปลายน้ำโขงนั้นมิได้ใช้สิทธิตามทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดผ่านกฎหมายระหว่างประเทศในการยับยั้งการสร้างเขื่อนของจีน และการเรียกร้องในการเยียวยาผลกระทบได้อย่างเต็มที่ ก็เป็นเพราะประเทศปลายแม่น้ำโขงนั้นเป็นประเทศเล็ก ในขณะที่จีนนั้นเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก ส่งผลให้ประเทศปลายแม่น้ำโขงนั้นต่างก็มีความยำเกรงในพลังอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศของจีน หรืออาจกล่าวได้ว่าสถานะทางกฎหมายของแต่ละ

ประเทศนั้นเท่าเทียมกัน แต่สถานะทางการเมืองของแต่ละประเทศบนเวทีระหว่างประเทศนั้นไม่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายความว่าการที่จะยอมรับปฏิบัติอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับสถานะของรัฐต่างๆ ในสังคมการเมืองระหว่างประเทศนั่นเอง กล่าวคือ ประสิทธิภาพของกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับพลังอำนาจของรัฐต่างๆ ในสังคมโลกต่อพฤติกรรมของรัฐนั้นๆ การแสดงพลังของรัฐต่างๆ[8] แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบอันสืบเนื่องจากโครงการเขื่อนต่อประเทศปลายน้ำนั้นยังดำรงคงอยู่อย่างเสมอไป เช่นนี้ ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดย่อมจะนำมาเป็นหลักที่สร้างความเป็นธรรมต่อประเทศผู้ใช้ระบบลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกันเสมอไป และจะมีความสำคัญต่อลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างตลอดไปเช่นกัน

3. ผลกระทบข้ามพรมแดนจากโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน

เมื่อมองไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการเขื่อนของจีนบนแม่น้ำโขงนั้นเป็นผลกระทบที่ข้ามพรมแดนไปสร้างความเสียหายกับประเทศที่ใช้แม่น้ำโขงร่วมกัน โดยที่จีนได้จะประโยชน์ทั้งในด้านพลังงานไฟฟ้าเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ และควบคุมการผันน้ำเพื่อกิจกรรมทางเกษตรกรรม ในขณะที่ประเทศอื่นต้องทนรับต่อการเปลี่ยนทางกายภาพของลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาของคณะกรรมการเขื่อนโลก ที่มีหน้าที่ทบทวนผลกระทบอันเกิดจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ และหาทางเลือกในการจัดการน้ำ และพลังงาน ตลอดจนสร้างบรรทัดฐานแนวทางและระดับมาตรฐานสากลในการวางแผน ติดตามและประเมินผลกระทบของโครงการเขื่อนต่างๆทั่วโลก ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีรายงานข้อเสนอแนะในขั้นสุดท้ายที่ชื่อว่า “เขื่อนกับการพัฒนา: กรอบคิดใหม่ในการตัดสินใจ” อันมีข้อสรุปจากผลการศึกษา ดังนี้[9]

1.เขื่อนได้สร้างประโยชน์ที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อพัฒนาการของมนุษย์และประโยชน์ที่มีจากเขื่อนนั้นก็มีมากมาย

2.ในหลายกรณีพบว่าผลประโยชน์เหล่านี้ต้องแลกมาด้วยการสูญเสียทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเกินกว่าจะรับได้ และผู้ที่ต้องแบกภาระก็คือผู้คนที่ต้องถูกอพยพโยกย้าย ชุมชนที่อยู่ใต้เขื่อน ประชาชนผู้เสียภาษีอากรและที่สำคัญก็คือสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

---

[8]จันตรี สินศุภฤกษ์, *กฎหมายระหว่างประเทศ กับ การเมืองระหว่างประเทศ*(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า165

[9]กัมปนาท ภักดีกุล, *เขื่อน-ถนน : การพัฒนา และโลกาภิวัตน์* , หน้า 9-10

3.การขาดซึ่งความเป็นธรรมในการแบ่งสรรผลประโยชน์ ทำให้ต้องหันมาทบทวนประโยชน์และคุณค่าของเขื่อนจำนวนมากที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการในเรื่องน้ำและพลังงานเมื่อเทียบกับทางเลือกอื่นว่าจะคุ้มค่าหรือไม่

4.หากเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ต้องรับภาระความเสี่ยงจากทางเลือกต่างๆในการพัฒนาทรัพยากรน้ำและพลังงานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เราจะพบเงื่อนไขสำหรับทางออกที่สร้างสรรค์ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

5.การเจรจาจะช่วยสร้างประสิทธิภาพของการพัฒนาแหล่งน้ำและพลังงานได้ โดยสามารถหยุดโครงการที่ไม่พึงประสงค์ตั้งแต่ระยะแรก พร้อมทั้งเสนอแนะทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆให้เห็นชอบร่วมกัน

จากการศึกษาของคณะกรรมการเขื่อนโลก จะเห็นได้ถึงความสอดคล้องของปัญหาโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนกับผลการศึกษาของคณะกรรมการเขื่อน โครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนนั้นมีเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่จีน แต่กลับสร้างสภาวะที่ไม่มั่นคงให้แก่ประเทศปลายน้ำประเทศอื่น ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางด้านสังคมวิถีชีวิต โดยโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน ได้ก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศปลายแม่น้ำโขงเป็นอย่างมาก อาทิ[10]

ปัญหาปริมาณการไหลของแม่น้ำโขง โดยในฤดูฝนน้ำจากแม่น้ำโขงตอนบนจะมีอิทธิพลต่อน้ำในแม่น้ำโขงตอนล่างน้อย เพราะน้ำจากแม่น้ำโขงตอนล่างนั้นจะไหลมาจากแม่น้ำสาขา แต่ในฤดูแล้งน้ำจากแม่น้ำโขงตอนบนกลับมีอิทธิพลต่อน้ำในแม่น้ำโขงตอนล่างมาก ทั้งนี้ปริมาณกระแสน้ำทั้งปีในแม่น้ำโขงช่วงก่อนไหลลงทะเลที่ประเทศเวียดนาม เป็นน้ำที่ไหลมาจากเขตประเทศจีนประมาณ 15-20 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่น้ำในแม่น้ำโขงที่อยู่ในประเทศกัมพูชา เมื่อถึงเดือนเมษายน น้ำที่มีอยู่ในแม่น้ำโขงเป็นน้ำที่มาจากจีนถึง 45 เปอร์เซ็นต์ และปริมาณน้ำจากพื้นที่รับน้ำในเขตประเทศจีนมีส่วนสำคัญมากต่อกระแสน้ำในช่วงหน้าแล้งของแม่น้ำโขงส่วนที่ไหลผ่านประเทศไทยและลาวซึ่งคาดว่ามีมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์

[10]เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,เรื่องเดิม,หน้า13-15

เมื่อมีการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงและมีการกักเก็บน้ำภายหลังการก่อสร้างเขื่อนแล้วเสร็จ การกักเก็บน้ำของเขื่อนได้ก่อผลกระทบแก่ปริมาณการไหลของน้ำ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง

ดังที่ระบุในรายงาน “การศึกษาปริมาณการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง” โดยส่วนวิจัยและพัฒนาอุทกวิทยา สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ เมื่อเดือนเมษายน 2547 พบว่า “ในปี ค.ศ. 1992 ประเทศจีนมีการสร้างเขื่อนมั่นหวาน กั้นลำน้ำโขงแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1995 และเขื่อน ต้าเจ้าซาน แล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2003 ผลกระทบที่สถานีเชียงแสนมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการไหลของน้ำต่ำสุดหลังปี ค.ศ.1992 เฉลี่ยลดลง ประมาณ 25 เปอร์เซนต์ ผลการศึกษาแนวโน้มช่วงละ 10 ปี มีแนวโน้มลดลง ขณะที่โอกาสการเกิดปริมาณน้ำนองสูงสุดในรอบปีต่างๆมีค่าลดลงด้วย” การศึกษาดังกล่าวยังชี้ให้เห็นว่าการสร้างเขื่อนมั่นหวานกั้นแม่น้ำโขงในจีนทำให้ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำไหลต่ำสุด (Minimum discharge) ของแม่น้ำโขงที่เชียงแสน ลดต่ำลงจากค่าปกติ โดยในช่วง 30 ปีก่อนการกักเก็นน้ำของเขื่อนมานวานค่าเฉลี่ย ปริมาณน้ำไหลต่ำสุดเท่ากับ 752 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที แต่หลังการสร้างเขื่อนปริมาณน้ำไหลต่ำสุดได้ลดลงเหลือ 569 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที[11]

นอกจากนี้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงการขึ้น-ลงของระดับน้ำก็ยังเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศท้ายน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้วัฏจักรน้ำท่วม-น้ำแล้งของแม่น้ำโขงที่เคยเป็นไปตามฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป เมื่อเขื่อนเริ่มมีการกักเก็บน้ำทำให้วงจรระดับน้ำในแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งแม่น้ำโขงในอดีตก่อนการสร้างเขื่อนเคยขึ้นสูงสุดในเดือนสิงหาคมเป็นต้นไป เมื่อถึงเดือนธันวาคมน้ำในแม่น้ำโขงก็จะค่อยๆลดระดับลงจนแห้งลงในเดือนเมษายน แต่ภายหลังจากการดำเนินโครงการสร้างเขื่อนและการระเบิดแก่ง พบว่าระดับน้ำในแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ระดับน้ำที่ขึ้นและลงตามอิทธิพลของการใช้งานเขื่อนแม่น้ำโขง โดยเฉพาะในช่วงกลางฤดูแล้งราวเดือน มกราคม-เมษาย[12] ประกอบกับการที่จีนสามารถควบคุมปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของแม่น้ำโขงอย่างรุนแรง จนเกิดปัญหาต่อลักษณะทางกายภาพของปลายแม่น้ำโขง เช่นในกรณีของบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในประเทศเวียดนามก่อนที่ไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ เรียกว่า กิ๋วล่อง ในภาษาเวียต ซึ่งมีความหมายว่า แม่น้ำเก้ามังกร อันหมายถึง แม่น้ำโขงในเขตเวียดนามได้แยกสาขาออกเป็นเก้าสาย แต่ในปัจจุบันเพราะการสร้างเขื่อนของจีนได้ส่งผลให้แม่น้ำโขงในเวียดนามเหลืออยู่เพียงแปดสาขา

[11]เรื่องเดิม,หน้า 16

[12]เรื่องเดิม

จากเก้าสาขาที่มีอยู่เดิม ประกอบกับผลกระทบเหล่านั้นยังได้ส่งผลโดยตรงกับพันธุ์ปลา พันธุ์พืช และวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งสองฝั่งโขงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเช่นกัน

ในส่วนของปัญหาด้านสังคมและวิถีชีวิตที่การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง ได้นำมาซึ่งผลกระทบต่อชุมชนภายในประเทศจีนเอง ทำให้ประชากรจำนวนมากจะต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการสร้างเขื่อน อันส่งผลให้ประชากรเหล่านั้นต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เคยยึดโยงอยู่กับการทำมาหากินบนริมฝั่งแม่น้ำโขงและพื้นที่โดยรอบ มาสู่การดำรงชีวิตที่รัฐบาลจีนได้จัดเตรียมเอาไว้ให้ ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของพวกเขาอย่างสิ้นเชิง ขณะเดียวกันโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนก็ได้ส่งผลกระทบข้ามพรมแดนต่อชุมชนและวิถีชีวิตประเทศปลายแม่น้ำโขงอย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั้งระบบลุ่มแม่น้ำโขงนานัปการ ดังจะเห็นได้จาก ในกรณีของปี ค.ศ. 2000 ที่เกิดน้ำท่วมผิดธรรมชาติครั้งใหญ่ที่สุดในรอบสองทศวรรษ ตั้งแต่พื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เรื่อยมาตลอดลำน้ำโขงจนลงมาถึงกัมพูชา และเวียดนาม ทำให้มีผู้เดือดร้อนจากอุทกภัยครั้งดังกล่าวถึง 8 ล้านคน และกรณีของชาวบ้านริมโขงที่บ้านสามสบ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่เผชิญกับปัญหาน้ำโขงขึ้นและลงไม่เป็นธรรมชาติ ทำให้การเพาะปลูกริมแม่น้ำโขงเกิดความเสียหาย ซึ่งเกษตรกรหลายครัวเรือนต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมถึง 3 ครั้งในเดือนเดียว[13]

หรือจะเป็นกรณีเมื่อจีนเริ่มกักเก็บน้ำเขื่อนมั่นหวาน ทำให้ปริมาณน้ำโขงที่ไหลผ่านกัมพูชาลดลงครึ่งหนึ่งเหลือเพียง 300 ลูกบาศก์เมตรภายในวันเดียว การสร้างกั้นเขื่อนน้ำโขงตอนบนอาจทำให้ทะเลสาบเขมรแห้งลงได้ เพราะทะเลสาบเขมรเชื่อมต่อกับแม่น้ำโขงเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ถ้าน้ำในทะเลสาบแห้งลง ย่อมหมายถึงการสูญเสียวิถีชีวิตของคนหาปลานับล้านรอบทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอุษาคเนย์ และหมายถึงการสูญเสียรายได้ทฤษฎีของกัมพูชาจากการประมงน้ำจืด[14] กล่าวได้ว่าปัญหาจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของจีน มิได้ก่อให้เกิดผลกระทบเฉพาะพื้นที่เท่านั้น แต่ผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลไปทั่วทั้งภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพราะระดับน้ำในแม่น้ำโขงเป็นปัจจัยที่เกี่ยวพันและกับระบบนิเวศในลุ่มแม่น้ำโขงทั้งลุ่มน้ำ จากผลกระทบของโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนจะเห็นได้ว่าโครงการดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และมนุษย์ของประเทศปลายน้ำอย่างรุนแรง

---

[13] พีระพจน์ รัตนมาลี, *เขื่อนกับแม่โขง : ทางเลือกและทางรอด*(กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์, 2549), หน้า3

[14]เรื่องเดิม,หน้าเดิม

4. ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดกับการแก้ปัญหาจากโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน

จากสภาพของปัญหาที่เป็นผลมาจากโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน บนพื้นฐานของทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนนั้น มิอาจจะนำมาแก้ปัญหาที่มีผลกระทบข้ามพรมแดนเช่นนี้ได้ หากแต่ปัญหาดังกล่าวจะสามารถแก้ไขเยียวยาได้ ด้วยการที่ประเทศร่วมระบบลุ่มแม่น้ำโขงได้แสวงหาแนวทางจากทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด เพื่อจัดการกับปัญหาผลกระทบจากโครงการเขื่อนบนลุ่มน้ำโขงของจีน ที่ถึงแม้ว่าในปัจจุบันปัญหาเหล่านี้จะยังไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างเต็มรูปแบบ แต่หลักการของทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดนั้นจะทำให้การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงเขื่อนบนลุ่มแม่น้ำโขงของจีนมีแนวโน้มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เพราะการยึดถือทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนนั้นขาดซึ่ง “ความร่วมมือระหว่างรัฐ และความรับผิดชอบต่อกันของรัฐ” โดยหลักทั้งสองนั้นคือสาระที่อยู่ในทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด ในกรณีของปัญหาผลกระทบจากโครงการเขื่อนในลุ่มโขงของจีนนั้น อาจจะเทียบเคียงหลักความร่วมมือระหว่างรัฐ กับ คณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) และเทียบเคียงหลักความรับผิดชอบต่อกันของรัฐ กับ ทฤษฎีกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกรณีผลกระทบในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจะชี้ให้เห็นดังนี้[15]

1.คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC)

คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง(Mekong River Commission: MRC) มีภารกิจหลักเพื่อส่งเสริมและประสานงานด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและทรัพยากรอันเกี่ยวเนื่องอื่นๆอย่างยั่งยืน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยการส่งเสริมแผนงานยุทธศาสตร์และกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งจัดหาข้อมูลข่าวสารด้านวิทยาศาสตร์และให้คำแนะนำด้านนโยบาย โดยคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง มีองค์ประกอบดังนี้

คณะมนตรี (Council) ประกอบด้วย ตัวแทนระดับรัฐมนตรีจากประเทศสมาชิกประชุมอย่างน้อยปีละครั้งมีหน้าที่กำหนดนโยบาย ตัดสินใจและให้แนวทางเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก และพิจารณาข้อพิพาท มติของคณะมนตรีให้ถือเอาเสียงเอกฉันท์

คณะกรรมการร่วม (Joint Committee) เป็นตัวแทนระดับอธิบดีกรมประชุมปีละ2ครั้ง รับนโยบายของคณะมนตรีไปปฏิบัติ การจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ คุ้มครองความสมดุลระบบนิเวศ โดยใช้เสียงเอกฉันท์

[15]กัมปนาท ภักดีกุล, *เขื่อน-ถนน : การพัฒนา และโลกาภิวัตน์* , หน้า6-8

สำนักเลขา (Secretariat)

สาระสำคัญของ ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือการพัฒนา ลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนเมื่อ 5 เมษายน พ.ศ.2538 มีดังนี้

-ให้ความร่วมมือบนพื้นฐานของความเสมอภาคแห่งอำนาจอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนในการใช้และคุ้มครองทรัพยากรน้ำในลุ่มแม่น้ำโขง

-ร่วมมือจัดทำแผนพัฒนาลุ่มน้ำ เพื่อป้องกันการใช้น้ำในแม่น้ำโขงอย่างสูญเปล่า

คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสมดุลของระบบนิเวศ

-ใช้น้ำในระบบแม่น้ำโขงอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม และรักษาปริมาณการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง

-ป้องกันและหยุดยั้งผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อระบบแม่น้ำโขง

การใช้น้ำในแม่น้ำโขงเพื่อการใดๆต้องเป็นไปตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน พ.ศ.2538 กล่าวคือ

-จะต้องใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรมตาม Article 5

-จะต้องรักษาปริมาณการไหลของน้ำในแม่น้ำโขงให้เป็นที่ยอมรับได้ตาม Article 6

-การใช้น้ำของประเทศสมาชิกต้องเป็นไปตามกฎระเบียบกาใช้น้ำ และ การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำตาม Article 26

Article 5 การใช้น้ำในระบบแม่น้ำโขงจะต้องมีการใช้อย่างสมเหตุสมผล และเป็นธรรม

ข้อ1.ในลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง เมื่อมีการใช้น้ำภายในลุ่มน้ำ และผันน้ำข้ามลุ่มน้ำจะต้องมีการแจ้ง (Notification) ต่อคณะกรรมการร่วม

ข้อ2. ในแม่น้ำโขง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

1.ฤดูน้ำมาก (wet season)

1.1การใช้น้ำภายในลุ่มน้ำ ต้องมีการแจ้ง (Notification) ต่อคณะกรรมการร่วม

1.2การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำต้องมีการหารือกันก่อน (Prior consultation) เพื่อให้บรรลุข้อตกลงโดยคณะกรรมการร่วม

2.ฤดูแล้ง (Dry season)

2.1การใช้น้ำภายในลุ่มน้ำต้องมีการหารือกันก่อนเพื่อบรรลุข้อตกลงในคณะกรรมการร่วม

2.2การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำต้องมีข้อตกลงเฉพาะ(Specific agreement) เป็นรายโครงการโดยคณะกรรมการร่วม ก่อนดำเนินการ

Article 6 การรักษาปริมาณการไหลของแม่น้ำโขง

ข้อ 1.ไม่ให้ต่ำกว่าปริมาณการไหลต่ำสุดของน้ำตามธรรมชาติรายเดือนที่เป็นที่ยอมรับได้ในแต่ละเดือนของฤดูแล้ง

ข้อ 2.ให้มีปริมาณการไหลย้อนกลับสู่ตนเลสาบ ตามธรรมชาติที่ยอมรับรับได้ในฤดูน้ำมาก

ข้อ 3. ป้องกันไม่ให้อัตราเฉลี่ยการไหลสูงสุดรายวันเกินอัตราเฉลี่ยการไหลของน้ำตามธรรมชาติในฤดูน้ำหลากเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุทกภัย

Article 26 การจัดทำกฎระเบียบการใช้น้ำและการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ

ข้อ 1. กำหนดกรอบเวลาสำหรับฤดูน้ำมาก และฤดูแล้ง

ข้อ 2. กำหนดที่ตั้งสถานีอุทกวิทยา เพื่อกำหนดและรักษาปริมาณการไหลของน้ำ

ข้อ 3. กำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อกำหนดปริมาณน้ำส่วนเกิน

ข้อ 4. ปรับปรุงกลไกในการควบคุมดูแล และการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำจากแม่น้ำโขง

อาจจะกล่าวได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด คือ มูลฐานของการสร้างความร่วมมือในลุ่มน้ำโขง สำหรับการแก้ไขปัญหาและผลกระทบ และจัดการแม่น้ำโขงร่วมกันโดยประเทศภาคีสมาชิกที่ประกอบด้วย กัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม ซึ่งจีนกับพม่านั้นมิได้เข้าเป็นภาคีสมาชิก แต่ทั้งสองประเทศก็ได้ร่วมกับอีกสี่ประเทศในร่วมการประชุมความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1995 ที่เชียงรายจนได้จัดตั้งคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงขึ้น อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าจีนซึ่งเป็นประเทศเจ้าของโครงการเขื่อนนั้นจะไม่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง จนทำให้ปัจจุบันคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงไม่สามารถจะทัดทานต่อโครงการเขื่อนของจีนได้ แต่อย่างน้อยที่สุดการก่อตั้งคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงก็เกิดขึ้นภายใต้การรับรู้ของจีน ทำให้การเจรจาใดๆที่เกี่ยวกับกิจกรรมเหนือเขตต้นน้ำโขงของจีนก็สามารถหารือพูดคุยกัน

ได้ ตรงจุดนี้หากประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงยังคงยึดกับหลักอธิปไตยเหนือดินแดนแบบเวสต์ฟาเลีย ประเทศปลายน้ำก็จะต้องยอมรับผลกระทบที่เกิดจากโครงการเขื่อนของจีนโดยไม่มีข้อโต้แย้งได้เลย

นอกจากนี้เมื่อมองไปบทบาทคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงก็ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง โดยทั้งนี้ภาคีสมาชิกนั้นจะต้องมีความเคารพต่ออธิปไตยของประเทศที่ใช้ลำน้ำโขงร่วมกันอย่างเท่าเทียม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืนจะเห็นได้ว่ามีการสร้างกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่ประเทศซึ่งใช้ลำน้ำโขงร่วมกันพึงยึดถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหลักการในการรักษาปริมาณการไหลของน้ำโขง หรือ หลักการใช้น้ำภายในลุ่มต้องมีการแจ้งต่อคณะกรรมาธิการร่วมเป็นต้น ลักษณะเช่นนี้จึงเรียกได้ว่าประเทศผู้ใช้แม่น้ำโขงได้ร่วมกันสละอธิปไตยบางส่วนในลำน้ำโขง เพื่อที่จะสร้างกฎเกณฑ์ในการใช้ลุ่มน้ำโขงให้เป็นหลักปฏิบัติร่วมกันตามแนวทางของทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด

ประกอบกับ เมื่อวันที่ 2-5 เมษายน ค.ศ. 2009 ที่ผ่านมาได้มีการจัดการประชุมสุดยอดผู้นำลุ่มแม่น้ำโขง ณ ประเทศไทย[16] ถึงแม้ว่าจีนก็ยังคงที่จะสงวนท่าทีในการเข้าเป็นภาคีสมาชิก แต่ก็มีแนวโน้มที่จะสร้างความร่วมมืออันดีต่อประเทศร่วมระบบลุ่มน้ำโขงอื่นๆ โดยริเริ่มการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อนและแม่น้ำโขงที่อยู่ในเขตของจีน อาทิ ข้อมูลทางอุตุ-อุทกวิทยา ข้อมูลของระดับน้ำในเขื่อนมั่นหวาน ข้อมูลของกระแสน้ำที่ไหลผ่านเขื่อนต่างๆ ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศที่ร่วมอยู่ในระบบลุ่มแม่น้ำโขง เป็นต้น

2.ทฤษฎีกฎหมายระหว่างประเทศ

ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดนั้นถือว่าเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการจำกัดสิทธิที่จะกระทำการอันใดในอาณาอธิปไตยของรัฐตน โดยทั้งนี้จะต้องมีความระมัดระวังที่ไม่ให้ส่งผลกระทบไปสู่รัฐอื่น เมื่อพิจารณาถึงโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดจากโครงการดังกล่าวได้ก่อขึ้น ส่งผลไปยังประเทศปลายน้ำ หรือ ประเทศร่วมระบบลุ่มน้ำโขงนั้นมีความชัดเจน ซึ่งถือว่ากรณีนี้นั้นสามารถยึดทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด ผ่านทางกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยจะยกตัวอย่างหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาผลกระทบของโครงการเขื่อนในแม่น้ำโขงของจีนได้ดังนี้

[16]สืบค้นจาก http://www.measwatch.org/ สืบค้นวันที่ 15 พฤษภาคม 2553

หลักจารีตประเพณีในกฎหมายระหว่างประเทศนั้นได้กำหนดให้รัฐมีสิทธิอธิปไตย (Sovereignty) ในการใช้ทรัพยากรของตนเองอย่างเต็มที่ แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้กิจกรรมนั้นๆส่งผลกระทบต่อรัฐอื่น ซึ่งหลักการนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและได้รับการยืนยันเป็นหลักข้อที่ 21 ของคำประกาศกรุงสตล็อกโฮล์ม (The Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment) ในปี ค.ศ. 1972 ดังนี้

"ตามกฎบัตรสหประชาชาติและหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว รัฐมีสิทธิอธิปไตยที่จะแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของตนตามแนวนโยบายของตนเอง และยังต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำให้มั่นใจได้ ว่ากิจกรรมต่างๆภายในขอบเขตอำนาจทางกฎหมายและการควบคุมของตนเอง จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น หรือต่อบริเวณอื่นที่อยู่นอกเขตรัฐ"[17]

หลักการดังกล่าวได้รับรองอีกครั้งในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development,UNCED) ณ. กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ.1992 และถูกบรรจุไว้ในอนุสัญญาพหุภาคีทางด้านสิ่งแวดล้อมอีกหลายฉบับ รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ที่เรียกว่า Due Diligence หรือ Principle of Good Neighborliness[18] กล่าวโดยสรุปคือ ทุกๆ รัฐมีหน้าที่ ที่จะไม่ยินยอมให้ดินแดนของตนถูกใช้ในลักษณะที่ละเมิดต่อสิทธิของรัฐอื่น กล่าวคือรัฐไม่อาจใช้อำนาอธิปไตยของตนเองได้โดยไม่มีขีดจำกัด หรือโดยไม่ต้องคำนึงว่ากิจกรรมของตนเองจะส่งผลกระทบต่อเพื่อนบ้านหรือไม่

หลักสิทธิการใช้น้ำอย่างยุติธรรม (Equitable Utilization) ได้รับการยอมรับมากที่สุดในปัจจุบัน หลักการนี้ถือว่าลำน้ำระหว่างประเทศเป็นทรัพยากรร่วมกัน รัฐริมฝั่งแม่น้ำมีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งอย่างยุติธรรม ต้นกำเนิดหลักนี้มาจากคำวินิจฉัยของศาลโลกในคดีแม่น้ำโอเดอร์ (River Oder Case) ในปี ค.ศ. 1929 ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลโลกในคดี River Oder Case กล่าวไว้ว่า กรณีน้ำไหลผ่านดินแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐให้ถือว่ารัฐฝั่งแม่น้ำทั้งหมดมีผลประโยชน์และใช้สิทธิร่วมกันในการใช้แม่น้ำทั้งสายเพื่อการคมนาคมทางเรือ รัฐที่อยู่เหนือน้ำมิได้มีสิทธิเหนือกว่ารัฐอื่นที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำสายเดียวกันในการใช้แม่น้ำนั้น เป็นกรณีพิพาทระหว่างฝ่ายที่1 คือ เยอรมนี เดนมาร์ก ฝรั่งเศล

[17]กอบกุล รายะนาคร, *"กฎหมายกับการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง" ในโครงการศึกษาการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโขงไทย-ยูนาน : ภาคเหนือตอนบน*(กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับศูนย์เศรษฐกิจและเทคโนโลยีมณฑลยูนาน,2541)

[18]เรื่องเดิม

อังกฤษ สวีเดน และเช็คโกสโลวาเกีย กับฝ่ายที่ 2 คือ โปแลนด์ ในเรื่องอำนาจทางกฎหมายของคณะกรรมาธิการระหว่างประเทศที่ดูแลแม่น้ำ Oder โดยที่ศาลโลกตัดสินว่าอำนาจของคณะกรรมาธิการขยายเข้าไปถึงแม่น้ำสาขาของแม่น้ำ Oder คือ Warthe และ Netze ซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนของโปแลนด์[19]

จากหลักของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกรณีของผลกระทบจากโครงการเขื่อนของจีน จะเห็นได้ว่าศักดิ์และสิทธิของการจำกัดอธิปไตยเหนือลำน้ำโขงของจีนนั้นมีอยู่ด้วยกัน ก็คือหลักของกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างเช่น กฎบัติสหประชาชาติ และหลักกฎหมายระหว่างประเทศ,อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ, หลักเพื่อนบ้านที่ดี (Principle of Good Neighborliness) และคำพิพากษาของศาลโลกอย่างเช่น คำวินิจฉัยของศาลโลกในคดี River Oder Case อันเป็นบ่อเกิดของหลักการใช้น้ำอย่างยุติธรรมในกฎหมายระหว่างประเทศ

ในปัจจุบันแม้ว่าการใช้กระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศในกรณีของผลกระทบจากเขื่อนในแม่น้ำโขงของจีนจะยังไม่เกิดขึ้น แต่หากเรามองถึงผลกระทบที่มีอยู่จะเห็นได้ว่าในขณะนี้จีนได้สร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงที่เสร็จไปแล้วเพียง 2 เขื่อน คือ มั่นหวาน และต้าเจ้าซัน หากแต่ผลกระทบมายังประเทศปลายน้ำก็มีความรุนแรงเป็นอันมาก ซึ่งในอนาคตหากจีนนั้นได้ดำเนินการสร้างเขื่อนที่เหลือตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขงตอนบนอีกกว่าสิบเขื่อน ถึงเวลานั้นผลกระทบจากโครงการดังกล่าวก็จะกระทบต่อสภาพทั่วไปของลุ่มน้ำโขง และประเทศปลายน้ำมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมหลายเท่าตัว หรือจะกล่าวได้ว่าความมั่นคงของประเทศต้นน้ำ (จีน) คือความไม่มั่นคงของประเทศปลายน้ำนั่นเอง

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงหลักในการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศ ที่จะต้องขึ้นอยู่กับความยินยอม (Consent) ของรัฐคู่พิพาทในการเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยสันติ ไม่ว่าจะเป็น การเจรจา (negotiation) การไกล่เกลี่ย (good offices) การประนีประนอม (conciliation) อนุญาโตตุลาการ (arbitration) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (The International Court of Justice)[20] หากคู่พิพาทไม่ยินยอม (Consent) กระบวนการระงับข้อพิพาทข้างต้นก็จะเกิดขึ้นมิได้ ยิ่งไปกว่านั้นหากการระงับข้อพิพาทนั้นได้รับความยินยอม (Consent) จากคู่พิพาทจนสามารถเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทในเบื้องต้น แต่เมื่อกระบวนการดังกล่าวได้ดำเนินมาถึงขั้นสุดท้ายจนได้

[19]เรื่องเดิม

[20]ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *กฎหมายระหว่างประเทศ*(กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2511), หน้า 48

บรรลุถึงขอเสนอแนะ หรือคำตัดสินชี้ขาด คู่พิพาทอาจไม่ยินยอมปฏิบัติตามขอเสนอแนะ หรือคำตัดสินชี้ขาดเหล่านั้น ยิ่งในกรณีของโครงเขื่อนบนแม่น้ำโขงซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาของจีน โดยในปัจจุบันการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นผลประโยชน์หลักที่สนับสนุนต่อการผงาดขึ้นอย่างสันติ (Peaceful rise) ของจีนอีกครั้ง ดังนั้นจีนจึงไม่มีทางที่จะยินยอม (Consent) ต่อกระบวนการอันใดที่จะขัดต่อผลประโยชน์หลักของจีนเองอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ประเทศปลายน้ำของลุ่มแม่น้ำโขงก็ยังคงเป็นกลุ่มประเทศ ซึ่งมีสถานะและพลังอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศที่ด้อยกว่าจีนเป็นอันมาก ประกอบกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นยอมรับต่ออำนาจและอิทธิพลของจีนด้วยการส่งบรรณาการมาอย่างยาวนาน และจากความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคหลังสิ้นสุดสงครามเย็นทำให้จีนผงาดขึ้นมาเป็นประเทศที่มีความสำคัญในเวทีโลก เป็นที่น่าเกรงขามต่อนานาประเทศ[21] ส่งผลต่อฐานคติ (Perception) ของประเทศในดินแดนแถบนี้ให้มีความยำเกรงต่ออิทธิพลของจีนอยู่ไม่น้อย เช่นนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าสถานภาพทางการเมืองของจีนนั้นบดบังสถานะในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีของโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดบนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกรณีของผลกระทบต่อประเทศปลายแม่น้ำโขงนั้นก็มิได้สูญไป หากแต่ความชอบธรรมและบรรดาสิทธิเหล่านั้นก็ยังคงเป็นมีอยู่อย่างทั่วไปและเสมอไป

5.บทสรุป

จากข้างต้นทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนจึงเป็นหลักที่ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดนในปัจจุบันด้วยคุณลักษณะด้วยอยู่ 2 ประการคือ “การซึ่งความร่วมมือระหว่างรัฐ และการขาดซึ่งความรับผิดชอบต่อกันของรัฐ” ดังนั้นหากจะให้การแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน นั้นเกิดประสิทธิภาพขึ้นมาได้ ประชาคมโลกจึงมายึดหลักที่เรียกว่า ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty) โดยมีหลักการสำคัญที่ว่า “ไม่มีรัฐใดที่ได้รับการยินยอมให้การเปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติของดินแดนตนให้เป็นผลเสียต่อสภาพตามธรรมชาติของรัฐเพื่อนบ้าน” หรือกล่าวได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัดนั้นคือ หลักการอันสอดคล้องต่อหลัก

[21]สุทิน สายสงวน, *“ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนและญี่ปุ่น”* ใน วารสารญี่ปุ่นศึกษา, ปีที่ 25 , ฉบับที่ 1 (เมษายน-กันยายน 2551), หน้า 56

ความร่วมมือระหว่างรัฐต่อรัฐ และหลักของความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีโดยมีพื้นฐานบนความรับผิดชอบต่อกันของรัฐ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงทฤษฎีอธิปไตยอันจำกัดนั้นจะเห็นได้ว่าหลักดังกล่าว คือหลักการที่สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ดังนั้นจะเห็นได้จากกรณีของโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน หากประเทศผู้ที่ใช้แม่น้ำโขงร่วมกันต่างก็ยึดทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนร่วมกัน การเริ่มต้นในการลดทอนอธิปไตยของแต่ละประเทศเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาในลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืนร่วมกันโดยผ่านคณะกรรมการลุ่มน้ำโขง (MRC) ก็คงยังไม่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันหลายฝ่ายจะหลายภาคส่วนจะประเมินกันว่าคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงนั้นยังขาดซึ่งประสิทธิภาพ แต่อย่างไรเสียมรรคผลของคณะกรรมการลุ่มน้ำโขงก็มีอยู่ไม่น้อยไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องหลักการเคารพอธิปไตยของประเทศร่วมลุ่มน้ำ ประเด็นการปรึกษาหารือต่อกันในปัญหาแม่น้ำโขง ประเด็นเรื่องการดูเลสภาพแวดล้อมของแม่น้ำโขงร่วมกัน และประเด็นที่มีหลักและกฎเกณฑ์ในการใช้แม่น้ำโขงร่วมกัน ซึ่งประเด็นเหล่านี้ ก็คือการยินยอมที่จะสละอธิปไตยของแต่ละประเทศบนลุ่มน้ำโขงเพื่อสร้างกรอบความร่วมมือ และกฎเกณฑ์ในการใช้แม่น้ำโขงร่วมกันอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนในด้านของการใช้กฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และการรับผิดชอบต่อกันระหว่างรัฐ ซึ่งในกรณีผลกระทบจากเขื่อนบนลุ่มน้ำโขงของจีน ประเทศปลายน้ำนั้นยังคงระงับซึ่งการสิทธิในกรณีดังกล่าว เพราะเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ แต่ความชอบธรรมแห่งทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty) แต่สิทธิในทางกฎหมายของประเทศปลายน้ำนั้นก็ยังคงมีอยู่อย่างเสมอไป

อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีอธิปไตยอันจำกัดนั้น คือ หลักการอันสำคัญที่มุ่งหมายในการสร้างระเบียบ และยึดโยงให้สังคม ชุมชน ระหว่างประเทศ เป็นสังคมแห่ง นิติรัฐ ที่มีกฎเกณฑ์ระเบียบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ที่ปัญหาสภาวะข้ามชาตินั้นมีมากขึ้นเรื่อยๆตามกระแสโลกาภิวัฒน์ ประกอบกับปัญหาการสร้างความมั่นคงของรัฐหนึ่งแต่กลับยังผลริดลอนความมั่นคงของอีกรัฐหนึ่ง ทำให้สังคมโลกมีแนวโน้มที่จะลดทอนหลักอธิปไตยเหนือดินแดนลง และหันมาให้ความสำคัญต่อหลักอธิปไตยเหนือเขตแดนอันจำกัดยิ่งขึ้น ด้วยเหตุที่ว่าหลักอธิปไตยเดิมตามแบบเวสต์ฟาเลียนั้นไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดนยุคใหม่ และไม่สามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์สมานฉันท์อันดี ระหว่าง รัฐ เพื่อนบ้านได้ในปัจจุบัน

Reference

กอบกุล รายะนาคร. *"กฎหมายกับการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง" ในโครงการศึกษาการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโขงไทย-ยูนาน: ภาคเหนือตอนบน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับ ศูนย์เศรษฐกิจและเทคโนโลยีมณฑลยูนาน, 2541.

กัมปนาท ภักดีกุล. *เขื่อน-ถนน : การพัฒนา และโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์, 2549.

เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. *คำให้การของคนท้ายน้ำ* .กรุงเทพฯ: วนิดา เพรส, 2549.

จันตรี สินศุภฤกษ์. *กฎหมายระหว่างประเทศ กับ การเมืองระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. *กฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2511.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ(บรรณาธิการ). *สาละวิน แม่โขง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2551

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ อัครพงษ์ ค่ำคูณ(บรรณาธิการ). *แม่น้ำโขง: จากต้าจู ล้านช้าง ตนเลธม ถึงกิ่วล่อง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2549

ผกาวรรณ จุฬ้ามณี. *ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ, 2547.

พีระพจน์ รัตนมาลี. *เขื่อนกับแม่โขง: ทางเลือกและทางรอด*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์ , 2549.

สมพงศ์ ชูมาก. *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สมพงศ์ ชูมาก. *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน: ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สุทิน สายสงวน, *"ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนและญี่ปุ่น"* ใน วารสารญี่ปุ่นศึกษา, ปีที่ 25, ฉบับที่ 1 (เมษายน-กันยายน 2551)

อัครพงษ์ ค่ำคูณ . *ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง The Mekong delta: แผ่นดิน ผืนน้ำ ผู้คน ประวัติศาสตร์ และ ทรัพยากร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2549.

Book

Burton J. *World Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1972.

David B. Dewitt. *"Introduction: The new Global Order and the Challenges of international Security"* in David Dewitt, David Haglund, and John Kirton, (editors). Building a New Global Order. Oxford: Oxford University Press, 1993.

Gearoid O Tuathail, Simon Dalby and Paul Routledge. *The Geopolitics Reader*. Oxon: Routledge, 2006

Joseph S. Nye. *Understanding International Conflicts*, 6 th ed. Longman, 2007.

Lauterpacht. *Oppenheim's International law*, 8 th ed. London: Longman, 1955.

Nye, J.S. Jr. *Understanding International Conflicts*, 6 th ed. Longman, 2007.

Vital David. *The inequality of states*. Oxford: Clarendon Press, 1972.